



ALDINA

11

GUTENBERG

VIRGINIA WOOLF

ΟΡΛΑΝΤΟ

ΜΙΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μετάφραση
Άργυρὸ Μαντόγλου



VIRGINIA WOOLF

ΟΡΛΑΝΤΟ

ΜΙΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εισαγωγή-Μετάφραση-Σημειώσεις

Ἀργυρὸν Μαντόγλου

Ἐπίμετρα

Cleveland B. Chase

Maria DiBattista

Κατερίνα Κίτση-Μυτάκου



GUTENBERG || ALDINA-11

Μαγεία, πίκρα, εὐτυχία, μουσική, ἓνας
ἥρωας μοναδικός... Ἀναμφισβήτητα τὸ
πιὸ δυνατὸ βιβλίο τῆς Γούλφ. Ἕνα ἀπὸ
τὰ θαύματα τοῦ 20οῦ αἰώνα.

JORGE LUIS BORGES



Ἡ Woolf συνδυάζει τὴ χιουμοριστικὴ προ-
σέγγιση τοῦ χάους τῆς ζωῆς μὲ μιὰ ἐν-
θουσιώδη ἀποτίμηση τῆς ὁμορφιάς του.

E.M. FORSTER



Μιὰ ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες γυναῖκες συγ-
γραφεῖς ποὺ διερεῦνησαν τὸ «δεδομένο».

SIMONE DE BEAUVOIR



Δυνατό, ἀπαστράπτον κείμενο γιὰ τὴ
μοναξιά ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὅλων τῶν
ἐποχῶν, ἓνα λυρικό, γοητευτικὸ ταξίδι
στὴν ψυχὴ τῆς Γούλφ.

BOB WILSON

Σὲ ὅλη σουτὴ ζωὴ, κάθε φορὰ ποὺ κα-
ταφέρνεις ν' ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ ὅσα σὲ πε-
ρισποῦν καὶ νὰ δεῖς ξεκάθαρα τί εἶναι
σημαντικὸ καὶ τί ὄχι, τὸ Ὅρλάντο θὰ
εἶναι τὸ βιβλίο ποὺ θὰ βάλεις στὸ προ-
σκεφάλι σου καὶ θὰ ἀναπαυθεῖς.

THE GUARDIAN



Ἡ Woolf ἐξερευνᾷ μιὰ ἀκόμα διάσταση
τῆς γραφῆς – τὴν τέταρτη. Εἶναι σὰ νὰ
ἐφαρμόζει τὴ θεωρία τῆς σχετικότητας
τοῦ Αἰνστάιν στὴ συγγραφή. Ἐξετάζει
τὸ στοιχεῖο τοῦ χρόνου στὶς ἀνθρώπινες
σχέσεις καὶ τὴν ἀκριβὴ διάσταση τῆς
ἀκαθόριστης στιγμῆς στὴν ὁποία ἀνα-
φερόμαστε ὡς τὸ παρόν.

THE NEW YORK TIMES



Ἡ πολυμορφία τοῦ ἔρωτα.

DIE ZEIT

Ἡ ἔλξη πὺν ἀσκεῖ εἶναι τόσο μεγάλη
πὺν ἀπὸ τῇ στιγμῇ πὺν θὰ τὸ πιάσου-
με στὰ χέρια μας εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ
ἀφήσουμε.

FRANKFURTER ALLGEMEINE



Ἐνα γοητευτικὸ πλάσμα χωρὶς τοὺς συνήθεις
ἀνθρώπινους περιορισμοὺς τοῦ φύλου, τοῦ
γήρατος καὶ τοῦ θανάτου ταξιδεύει στὸ χρόνο,
σὲ χῶρες καὶ κοινωνικὰ περιβάλλοντα ἀναζητῶ-
ντας τὸν ἔρωτα. Ὁ Ὀρλάντο ξεκινᾷ τὴ ζωὴ του
ὡς νεαρὸς ἀριστοκράτης ποιητῆς στὴν ὑπηρε-
σία τῆς παρθένας-βασίλισσας Ἐλισάβετ τὸν 16ο
αἰῶνα. Ἐνας μεγάλος ἔρωτας τὸν ὀδηγεῖ στὴν
ἀπομόνωση καὶ ἀπὸ κεῖ στὰ παλάτια τῆς Κων-
σταντινούπολης ὅπου...

Διαβάστε ἓνα ἀπόσπασμα!



Ἄλλὰ τί εἶδους πάθος, μπορεῖ κάποιος νὰ ρωτήσει, εἶναι αὐτό; Καί ἡ ἀπάντηση ἔχει δύο ὄψεις, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἔρωτας. Γιατὶ ὁ ἔρωτας... Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τὸν ἔρωτα ἔξω ἀπὸ τὴ συζήτηση γιὰ λίγο· τὰ πραγματικά γεγονότα ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ὅταν ἡ ἀρχιδούκισσα Χάριετ Γκρισέλντα ἔσκυψε γιὰ νὰ στερεώσει τὴν πόρπη, ὁ Ὀρλάντο ἄκουσε ξαφνικά καὶ ἀνεξήγητα, κάπου μακριά, τὰ φτερά τοῦ ἔρωτα νὰ χτυποῦν. Τὸ μακρινὸ σάλεμα ἐκείνων τῶν ἀπαλῶν φτερῶν ξεσήκωσε μέσα του χιλιάδες ἀναμνήσεις ἀπὸ τρεχούμενα νερά, τὴν ὁμορφιὰ τοῦ χιονιοῦ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνασφάλεια ἀπέναντι στὴν πλημμύρα· ὁ ἦχος πλησίαζε· ὁ Ὀρλάντο κοκκίνισε κι ἄρχισε νὰ τρέμει· συγκινήθηκε, ὅπως νόμιζε πὼς ποτὲ ξανά δὲ θὰ συγκινηθεῖ· ἐτοιμαζόταν νὰ σηκώσει τὰ χέρια καὶ νὰ ἀφήσει τὸ πουλὶ τῆς ὁμορφιάς νὰ σταθεῖ πάνω στοὺς ὤμους του, ὅταν —τί φρίκη!— ἓνα τρίξιμο σὰν κι αὐτὸ ποὺ κάνουν τὰ κοράκια ὅταν πετᾶνε πάνω κάτω στὰ δέντρα ἄρχισε νὰ ἀντηχεῖ· ὁ ἀέρας γέμισε ἀπὸ τὰ μαῦρα φτερά τους· κρωζίματα· κομμάτια ἀπὸ κλαδάκια καὶ φτερά ἔπεσαν· πάνω στὸν ὦμο του, τότε, προσγειώθηκε τὸ βαρύτερο καὶ ἀθλιότερο ἐξ ὅλων τῶν πτηνῶν, ὁ γύπας. Κι ὅρμησε ἔξω ἀπ' τὸ δωμάτιο καὶ κάλεσε τὸν ὑπηρέτη νὰ συνοδεύει τὴν ἀρχιδούκισσα Χάριετ μέχρι τὴν ἁμαξά της.

Γιατί ὁ Ἑρωτας, στὸν ὁποῖο τώρα μποροῦμε νὰ ἐπιστρέψουμε, ἔχει δύο πρόσωπα: ἓνα λευκὸ καὶ ἓνα μαῦρο· δύο σώματα: ἓνα ἀπαλὸ καὶ ἓνα τριχωτό. Ἐχει δύο χέρια, δύο πόδια, δύο οὐρές, δύο, πράγματι, ἀπὸ κάθε μέλος, καὶ τὸ καθένα εἶναι τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο τοῦ ἄλλου. Ὅμως εἶναι τόσο στενὰ δεμένα μεταξύ τους, πὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὰ διαχωρίσεις. Στὴ δεδομένη περίπτωση, ὁ ἔρωτας τοῦ Ὁρλάντο ἄρχισε τὴν πτήση πρὸς τὸ μέρος του μὲ τὸ λευκὸ του πρόσωπο καὶ τὸ τρυφερὸ καὶ ὁμορφὸ σῶμα του στραμμένο πρὸς αὐτόν. Ὅλο καὶ πλησίαζε στέλνοντάς του κύματα ἀτόφους ἡδονῆς. Ξαφνικά (στὴ θεὰ πιθανὸν τῆς ἀρχιδούκισσας) ἔστριψε πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση· ἔδειξε τὸν σκοτεινὸ του ἑαυτό, τὸν τριχωτὸ καὶ χυδαῖο· ἦταν ἡ Λαγνεῖα ὁ γύπας, ὄχι ὁ Ἑρωτας, τὸ παραδείσιο πουλί, καὶ αὐτὸς πετοῦσε πρόστυχα καὶ ἀηδιαστικὰ πάνω στὸν ὄμο του. Γι' αὐτὸ καὶ ἔτρεξε, γι' αὐτὸ καὶ κάλεσε τὸν ὑπηρέτη.

Ὅμως ἡ ἄρπυια δὲν ἐκτοπίζεται καὶ τόσο εὐκόλα. Καὶ ὄχι μόνο ἡ ἀρχιδούκισσα συνέχισε νὰ κάθεται στὰ κάρβουνα, ἀλλὰ καὶ ὁ Ὁρλάντο συνέχισε νὰ στοιχειώνεται νυχθημερὸν ἀπ' τὰ νοσηρότερα φαντάσματα. Μάλιστα φαίνεται πὼς εἶχε ἐπιπλώσει τὸ σπῆτι του μὲ ἀσημικὰ καὶ εἶχε καλύψει τοὺς τοίχους μὲ ταπετσαρίες, ὅταν κάθε στιγμή ἓνα διπρόσωπο βρομερὸ πτηνὸν μποροῦσε νὰ ἐγκατασταθεῖ πάνω στὸ γραφεῖο του. Νά το ξανά, νὰ φτεροκοπάει ἀνάμεσα στὶς καρέκλες, νὰ περιφέρεται ἄγαρμπα στοὺς διαδρόμους· νὰ στρογγυλοκάθεται βαριά καὶ νὰ κουρνιάζει πάνω στὸ γεῖσο τοῦ τζακιοῦ. Ὅταν τὸ κυνηγοῦσε γιὰ νὰ τὸ βγάλει ἔξω, ἐπέστρεφε

καὶ χτυποῦσε μὲ τὸ ράμφος του τὸ τζάμι μέχρι νὰ τὸ σπάσει.²⁷

Κι ἔτσι διαπίστωσε πὼς τὸ σπῖτι του δὲν ἦταν κα-
τοικήσιμο καὶ πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ πάρει μέτρα γιὰ νὰ τερ-
ματιστεῖ τὸ θέμα, καὶ ἔκανε αὐτὸ ποὺ κάθε ἄλλος νεαρὸς
θὰ ἔκανε στὴ θέση του: ζήτησε ἀπὸ τὸν βασιλιὰ Κάρολο
νὰ τὸν στείλει ἑκτακτο πρέσβη στὴν Κωνσταντινούπο-
λη. Ὁ βασιλιάς ἔκανε τὸν περίπατό του στὸ Γουάιτχολ.
Ἡ Νὲλ Γκουνὶν ἦταν κρεμασμένη ἀπὸ τὸ μπράτσο του.
Τὸν τάιζε φουντούκια. «Εἶναι τόσο κρίμα», εἶπε ἀναστε-
νάζοντας ἡ ἐρωτιάρα κυρία, «ποὺ ἡ πατρίδα μας θὰ στε-
ρηθεῖ αὐτὰ τὰ πόδια».²⁸

Ὅμως ἡ Μοίρα εἶναι σκληρή· τὸ μόνο ποὺ μπόρεσε
νὰ κάνει ἦταν νὰ τοῦ στείλει ἓνα πεταχτὸ φιλὶ καθὼς
τὸ πλοῖο τοῦ Ὁρλάντο ἀπέπλεε.

27. Στὸ σημεῖο αὐτὸ διακρίνεται ἡ τάση τῆς Γούλφ νὰ προ-
σωποποιεῖ διαθέσεις καὶ συναισθηματικὲς καταστάσεις μὲ φτε-
ρωτὰ πλάσματα. Ἐδῶ ἐμφανίζονται ὁ ἔρως καὶ ὁ «ἀντέρως» ὡς
διπρόσωπο πτηνὸ. Στὸ δοκίμιό της *Γυναικεῖα ἐπαγγέλματα* (1931),
ὁ «ἄγγελος τοῦ σπιτιοῦ», τὸ σύμβολο γυναικείας καλοσύνης καὶ
ὑποταγῆς, γίνεται ὁ ἀντίπαλός της καὶ τὴν κυνηγáει μέχρι νὰ τὴ
σκοτώσει: «Ὅταν ἐνιωθᾷ τὴ σκιά τῶν φτερῶν της ἢ τὴν ἀκτινο-
βολία ἀπὸ τὸ φωτοστέφανό της πάνω στὴ σελίδα μου, ἔρπαζα τὸ
μελανοδοχεῖό μου καὶ τὸ ἔριχνα πάνω της. Πέθανε δύσκολα. Ἡ
πλασματικὴ της φύση τὴ βοήθοῦσε. Εἶναι πολὺ δυσκολότερο νὰ
σκοτώσεις ἓνα φάντασμα ἀπὸ μιὰ πραγματικότητα» (σ. 46).

28. Ἡ Νὲλ Γκουνὶν (1650-1687) ἦταν ἡθοποιὸς καὶ ἐρωμένη
τοῦ Καρόλου Β', ἀλλὰ καὶ τοῦ Καρόλου Σάκβιλ, Ὑποκόμη τοῦ
Ντόρσετ. Ἡ Βανέσα Σάκβιλ-Γουέστ μᾶς δίνει σατιρικὴ περιγρα-
φὴ της στὸ *Knol*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ μεγάλη άτυχία, μεγάλη παράλειψη, πού γι' αúτὴν τὴν περίοδο τῆς καριέρας τοῦ Ὁρλάντο, ὅταν ἀνέλαβε τὸν σπουδαιότερο ρόλο στὴ δημόσια ζωὴ τῆς πατρίδας του, ἔχουμε ἐλάχιστες πληροφορίες γιὰ νὰ συνεχίσουμε. Γνωρίζουμε πῶς ἀσκοῦσε τὰ καθήκοντά του μὲ θαυμαστό τρόπο — πῶς ἔλαβε τὸ ἱπποτικὸ ἀξίωμα τοῦ Μπάθ καὶ τοῦ Δουκάτου του.¹ Γνωρίζουμε πῶς ἄσκησε ἐπιρροὴ σὲ κάποιες ἀπ' τὶς δυσκολότερες διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στὸν βασιλιὰ Κάρολο καὶ στοὺς Τούρκους — αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ ἔγγραφα πού βρέθηκαν στὰ ὑπόγεια μὲ τὰ Ἀρχεῖα. Ὅμως ἡ ἐπανάσταση πού ξέσπασε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πρεσβευτικῆς του θητείας καὶ ἡ ἐπακόλουθη πυρκαγιὰ² ἔχουν καταστρέ-

1. Ὁ Ὁρλάντο τώρα ἔλαβε τὸ ἱπποτικὸ ἀξίωμα τοῦ Μπάθ (ὀνομάζεται ἔτσι λόγω τοῦ τελετουργικοῦ μπάνιου πού προηγεῖται τῆς ἔνδυσης κατὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἀξιώματος) ἀναβαθμιζόμενος ἀπὸ Ἑρλ σὲ Δούκα, προφανῶς λόγω τῶν ὑπηρεσιῶν πού θὰ προσφέρει ὡς πρέσβης στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ Γούλφ «προσθέτει» ἱστορικὴ εἰρωνεία: ὁ Ὁρλάντο λαμβάνει τὸ ἱπποτικὸ ἀξίωμα τοῦ Μπάθ στίς ἀρχὲς τῆς βασιλείας τοῦ Ἰακώβου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος θὰ τερματίσει τὴ συγκεκριμένη τελετουργία. Ὁ βασιλιάς Γεώργιος Α' θὰ ἐπαναφέρει τὴ Βασιλεία τὸ 1725.

2. Ἡ ἐπανάσταση... καὶ ἡ ἐπακόλουθη πυρκαγιὰ: Ὑποτίθεται πῶς ἡ ἐπανάσταση καὶ ἡ πυρκαγιὰ ἔλαβαν χώρα κατὰ τὴ διάρ-

ψει και διαβρώσει τὰ χαρτιά ἀπ' τὰ ὅποια θὰ μπορούσε νὰ ἀνασυρθεῖ κάποια ἀξιόπιστη περιγραφή σὲ τέτοιο βαθμό, ποὺ καθιστᾷ τὴν ἀπόδοσή μας θλιβερὰ ἡμιτελὴ. Ντοκουμέντα βρέθηκαν νὰ εἶναι καμένα στὴ μέση τῆς σημαντικότερης πρότασης.³ Ὅταν ἤρθε ἡ στιγμή νὰ διασαφηνίσουμε τὸ μυστικὸ ποὺ ἀπασχολοῦσε ἐπὶ ἓναν σχεδὸν αἰῶνα τοὺς ἱστορικοὺς, βρέθηκε μιὰ τρύπα στὸ χειρόγραφο, ἄρκετὰ μεγάλη γιὰ νὰ περάσει τὸ δάχτυλό σου. Κάναμε ὅ,τι καλύτερο μπορούσαμε γιὰ νὰ συνδέσουμε τὰ καψαλισμένα ἀπομεινάρια σὲ κάποια πενιχρὴ σύνοψη, συχνὰ ὅμως χρειάστηκε νὰ κάνουμε ὑποθέσεις, νὰ μαντέψουμε, ἀκόμα καὶ νὰ ἐπιστρατεύσουμε τὴ φαντασία μας.

Ὁ Ὀρλάντο περνοῦσε τὸν καιρὸ του κάπως ἔτσι: Ἐυπνοῦσε γύρω στὶς ἑφτά, τυλιγόταν μὲ μακρὺ τούρικο μανδύα, ἀναβε ἓνα πουράκι⁴ καὶ στήριζε τοὺς ἀγκῶνες στὸ πρεβάζι τοῦ παραθύρου. Στεκόταν ἐκεῖ, προφα-

κεια τῆς θητείας τοῦ Ὀρλάντο στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ οἱ περιγραφὲς παραπέμπουν στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1652 καὶ στὴ Μεγάλη Πυρκαγιὰ τοῦ 1666, μισὸν αἰῶνα νωρίτερα, στὸ Λονδίνο. Γιὰ τὶς πυρκαγιὲς στὴν Κωνσταντινούπολη βλ. Madden Th. F., «The Fires of the Fourth Crusade in Constantinople, 1203-1204: A Damage Assessment»: *Byzantinische Zeitschrift*, 84/85, 1991-1992: 72-93. Radi Radivoj, *Strah u poznoj Vizantiji, 1180-1453, II*, Beograd, 2000. Schneider A.M., «Brände in Konstantinopel»: *Byzantinische Zeitschrift*, 41, 1941: 382-403.

3. Μία παρόμοια ἀναφορὰ ὑπάρχει καὶ στὸ μυθιστόρημα τῆς Mary Shelley *Ὁ τελευταῖος ἀνθρώπος*, μτφρ. Σάντυ Παπαϊωάννου, Ἀθ.: Ἡλέκτρα, 2008: 267-70.

4. Ὁ Νίκολσον (σύζυγος τῆς Βίτα) εἶχε παρατηρήσει πῶς ἡ Βιρτζίνια κάπνιζε πουράκια καὶ εἶχε προσπαθήσει ἐπανειλημμένως, χωρὶς ἐπιτυχία, νὰ πείσει καὶ τὴ Βίτα νὰ τὰ δοκιμάσει.

νῶς γοητευμένος, παρακολουθώντας τὴν κίνηση τῆς πόλης. Ἐκείνη τὴν ὥρα οἱ τροῦλοι τῆς Ἀγία-Σοφιάς καὶ τῶν γύρω ἐκκλησιῶν ἔμοιαζαν νὰ ἐπιπλέουν στὴν πηχτὴ δμίχλη ποὺ ἀπλωνόταν· βαθμιαῖα ὑποχωροῦσε· οἱ τροῦλοι ἀμετακίνητοι· κάπου διέκρινες τὸ ποτάμι· ἄλλοι τὴ Γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ· κάπου ἄλλοι ζητιάνους προσκυνητὲς μὲ τὰ πράσινα τουρμπάνια, χωρὶς μάτια ἢ μύτες· ἀδέσποτα σκυλιὰ νὰ τσιμπολογοῦν στὰ σκουπίδια τὰ ἐντόσθια σφαγμένων ζώων· γυναῖκες μὲ φερετζέ· ἀναρίθμητα γαῖδουρία· ἄντρες πάνω σὲ ἄλογα ποὺ μετέφεραν μακριοὺς πασσάλους. Σὲ λίγο ὁλόκληρη ἡ πόλη θὰ βρισκόταν σὲ ἐγρήγορηση, βουρδουλίες, χτυπήματα καμπανῶν, προσευχές, μαστίγωμα τῶν γαῖδουριῶν καὶ τριζίματα ἀπὸ ρόδες στὸ λιθόστρωτο, ἐνῶ ξινὲς μυρωδιὲς ἀπὸ τὴ μαγιά τοῦ ψωμιοῦ, λιβάνι καὶ μπαχαρικά ἀνέβαιναν ὥς τὸ ὕψος τοῦ Πέρα,⁵ καὶ ἔμοιαζε νὰ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀνάσα τοῦ φασαριόζικου, πολυφυλετικοῦ καὶ βάρβαρου πλήθους.

Τίποτα, σκεφτόταν παρακολουθώντας τὴ θεά ποὺ τώρα λαμπύριζε κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, δὲν ἦταν πιὸ διαφορετικὸ ἀπὸ τὶς κομητεῖες τοῦ Σάρεϊ καὶ τοῦ Κέντ ἢ τὶς πόλεις τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Τάνμπριτζ Γουέλς. Δεξιὰ κι ἀριστερὰ ὑψώνονταν γυμνὰ καὶ πετρώδη τὰ ἀφιλόξενα βουνὰ τῆς Ἀσίας, πάνω στὰ ὁποῖα εἶχαν ἀγκιστρωθεῖ τὰ ἔρημα ἀστροὶ ἀρχικλεφτῶν· πρεσβυτέριο ὅμως δὲν ὑπῆρχε πουθενά· οὔτε φέουδο, οὔτε ἀγροτόσπιτο, οὔτε βαλκανιδιές, φτελιές, βιολέτες, κισσοὶ ἢ ἀγριοτριανταφυλλιές. Δὲν ὑπῆρχαν φράχτες γιὰ νὰ ἀναρριχη-

5. *Pera* στὸ πρωτότυπο.

θοῦν πάνω τους οἱ φτέρες, οὔτε λιβάδια γιὰ νὰ βοσκήσουν τὰ πρόβατα. Τὰ σπίτια ἦταν λευκὰ καὶ γυμνὰ σὰν τσόφλια ἀβγῶν. Αὐτός, ποὺ εἶχε ἀγγλικὴ καταγωγή καὶ χαρακτήρα, ἀπολάμβανε ὡς τὰ μύχια τῆς ψυχῆς του αὐτὴν τὴν ἄγρια θεὰ καὶ ἀτένιζε ἀκούραστα ἐκεῖνα τὰ περάσματα καὶ τὶς μακρινὲς πλαγιές, σχεδιάζοντας μοναχικὲς διαδρομὲς ποὺ ἤθελε νὰ τὶς κάνει πεζὸς ἐκεῖ ὅπου μόνο κατσίκες καὶ βοσκοὶ περνοῦσαν· ἐνιωθε στοργὴ γιὰ τὰ λαμπερά, ἐκτὸς ἐποχῆς ἄνθη, ἀγαποῦσε τὰ ἀδέσποτα σκυλιὰ περισσότερο καὶ ἀπ' τὰ δικά του κυνηγετικὰ στὴν πατρίδα, καὶ μύριζε τὴν ἔντονη καὶ διαπεραστικὴ μυρωδιὰ τῶν δρόμων μὲ εὐχαρίστηση, γεγονὸς ποὺ τὸν ἐξέπληττε. Ἀναρωτήθηκε μήπως τὴν ἐποχὴ τῶν σταυροφόρων κάποιος ἀπ' τοὺς προγόνους του εἶχε ζευγαρώσει μὲ Τσερκέζα χωρική· τὸ θεώρησε πιθανόν· ἔβρισκε τὸ δέρμα του κάπως μελαψό· καὶ ἔμπαινε ξανὰ στὸ δωμάτιο μὲ κατεύθυνση πρὸς τὸ μπάνιο.

Σὲ μία ὥρα, κατὰ τὸ δέον ἀρωματισμένος, μὲ τὰ μαλλιά κατσαρωμένα καὶ ἀλειμμένος μὲ λάδια, δεχόταν τὴν ἐπίσκεψη τῶν γραμματέων καὶ ἄλλων ὑψηλὰ ἱστάμενων ἀξιωματούχων, οἱ ὅποιοι τοῦ πρόσφεραν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον κόκκινα κουτιὰ ποὺ ἀνοίγαν μονάχα μὲ τὸ δικό του χρυσὸ κλειδί.⁶ Μέσα ἐκεῖ ὑπῆρχαν ἔγγραφα μεγίστης σημασίας, ἀπ' τὰ ὁποῖα ἔχουν περισωθεῖ μονάχα ἀποσπάσματα, ἓνα στολίδι ἢ μιὰ σφραγίδα σταθερὰ δεμένη πάνω σὲ μιὰ καψαλισμένη μεταξένια κορδέλα. Δὲν μπορούμε νὰ ἐκφέρουμε γνώμη γιὰ τὸ περιε-

6. Τὰ κόκκινα κουτιὰ τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὴ μεταφορὰ ἐπίσημων ἐγγράφων.

χόμενό τους, μπορούμε ωστόσο να πιστοποιήσουμε πώς ο Όρλάντο ήταν απασχολημένος κάτι με τὰ βουλοκέρια, κάτι με τὶς σφραγίδες καὶ με τὶς διάφορες χρωματιστὲς κορδέλες, οἱ ὁποῖες ἔπρεπε νὰ εἶναι δεμένες με συγκεκριμένους τρόπους, με τοὺς τίτλους ἀντιγραμμένους με καλλιγραφικὰ γράμματα καὶ τὰ κεφαλαῖα γράμματα κοσμημένα με λογγῆς σχέδια, μέχρι τὴν ὥρα τοῦ μεσημεριανοῦ γεύματος — ἐνὸς ἐξαιρετικοῦ γεύματος ποὺ μπορεῖ νὰ συμπεριλάβανε μέχρι καὶ τριάντα πιάτα.

Μετὰ τὸ γεῦμα, οἱ ὑπηρέτες τὸν εἰδοποιοῦσαν πὼς ἡ ἄμαξα με τὰ ἑξι ἄλογα βρισκόταν στὴν εἴσοδο, καὶ πῆγαινε, ἀκολουθούμενος ἀπὸ πορφυροντυμένους γενίτσαρους ποὺ ἔτρεχαν πεζοὶ καὶ κουνοῦσαν τεράστιες φτερωτὲς βεντάλιες πάνω ἀπ' τὰ κεφάλιά τους, γιὰ νὰ ἐπισκεφτεῖ τοὺς ἄλλους πρέσβεις καὶ τοὺς ἀξιωματούχους τοῦ κράτους. Τὸ τελετουργικὸ ἦταν πάντοτε ἀπαράλλακτο. Φτάνοντας στὴν αὐλὴ, οἱ γενίτσαροι χτυποῦσαν τὶς βεντάλιες τους πάνω στὴν κεντρικὴ πύλη, ποὺ ἀμέσως ἀνοιγε διάπλατα ἀποκαλύπτοντας ἓνα μεγάλο, ὑπέροχα ἐπιπλωμένο δωμάτιο. Ἐδῶ ἦταν καθισμένες δύο φιγούρες, συνήθως τοῦ ἀντίθετου φύλου. Ἀντάλλασσαν βαθιὲς γονυκλισίες καὶ ὑποκλίσεις. Στὸ πρῶτο δωμάτιο ἐπιτρεπόταν νὰ ἀναφερθεῖ μονάχα ὁ καιρὸς. Μόλις τελείωναν με αὐτό, ἔχοντας πεῖ ἂν εἶναι καλὸς ἢ ὑγρὸς, ζεστὸς ἢ ψυχρὸς, ὁ πρέσβης περνοῦσε στὴν ἐπόμενη αἴθουσα, ὅπου ξανὰ δύο ἄλλες φιγούρες σηκώνονταν νὰ τὸν χαιρετίσουν. Ἐδῶ ἐπιτρεπόταν μονάχα ἡ σύγκριση τῆς Κωνσταντινούπολης ὡς τόπου διαμονῆς με τὸ Λονδίνο· ὁ πρέσβης συνήθως ἔλεγε ὅτι προτιμοῦσε τὴν Κωνσταντινούπολη, ἐνῶ οἱ οἰκοδεσπότες, φυσικὰ, παρότι δὲν τὸ εἶχαν

ἐπισκεφετῇ, ἔλεγαν πὼς προτιμοῦσαν τὸ Λονδίνο. Στὴν ἐπόμενη αἴθουσα τὸ θέμα συζήτησης ἦταν ἡ ὑγεία τοῦ βασιλιᾶ Καρόλου καὶ τοῦ σουλτάνου, σὲ ἴση διάρκεια. Στὴν ἐπόμενη τὸ θέμα ἦταν ἡ ὑγεία τοῦ πρέσβη καὶ τῆς συζύγου τοῦ οἰκοδεσπότη, ἀλλὰ κάπως συντομότερα. Στὴν ἐπόμενη αἴθουσα ὁ πρέσβης ἐπαινοῦσε τὰ ἐπιπλά τοῦ οἰκοδεσπότη καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἐπαινοῦσε τὴν ἔνδυση τοῦ πρέσβη. Στὴν ἐπόμενη προσφέρονταν γλυκὰ ἐδέσματα, ὁ οἰκοδεσπότης ἐξέθετε τὰ ἐλαττώματά τους καὶ ὁ πρέσβης τὰ προτερήματά τους.

Τὸ τελετουργικὸ κατέληγε στὸ κάπνισμα τοῦ ναργιλὲ καὶ σὲ μιὰ κούπα καφέ· ἀλλὰ ἂν καὶ οἱ κινήσεις τοῦ καπνίσματος καὶ τοῦ ποτοῦ εἶχαν ἐκτελεστῇ μὲ σχολαστικότητα, δὲν ὑπῆρχε οὔτε καπνὸς στὴν πίπα οὔτε καφὲς στὸ φλιτζάνι, γιατί ἂν ὁ καπνὸς καὶ τὸ ποτὸ ἦταν πραγματικά, θὰ εἶχαν ὅλοι καταρρεύσει.⁷ Κι αὐτὸ γιατί ὁ πρέσβης δὲν προλάβαινε νὰ φέρει εἰς πέρας τὴν ἐπίσκεψή καὶ ἀκολουθοῦσε ἡ ἐπόμενη. Τέτοιες τελετὲς λάμβαναν χώρα μὲ τὴν ἴδια περίπου σειρὰ ἔξι μὲ ἑπτὰ φορὲς τὴν ἡμέρα στὰ σπίτια τῶν ὑπόλοιπων σπουδαίων ἀξιωματούχων, καὶ γι' αὐτὸ ὁ πρέσβης συνήθως ἐπέστρεφε στὸ σπίτι του ὅταν εἶχε πλέον βραδιάσει γιὰ τὰ καλὰ. Παρότι ὁ Ὁρλάντο ἐκτελοῦσε ἄψογα αὐτὰ τὰ καθήκο-

7. Ἡ πλήξη τοῦ Ὁρλάντο μὲ τὸ τελετουργικὸ τῶν διπλωματῶν ἀνακαλεῖ τίς περιγραφὰς τῆς Βίτα στίς ἐπιστολὰς τῆς ἀπὸ τὴν Τεχεράνη τὸ 1927: «Στὴν ἡμερήσια διάταξιν εἶναι ἡ λεπτομερὴς ἀκρίβεια, καὶ δὲν πᾶμε παραπέρα [...], μία σειρὰ ἀπὸ δεῖπνα, εὐχαριστῶ πολὺ, τὸ ἕνα πανομοιότυπο μὲ τὸ προηγούμενον»: Louise DeSalvo / Mitchell A. Leaska (ἐπιμ.), *The Letters of Vita Sackville-West and Virginia Woolf*, Λονδίνο: Cleis Press, 1985.

ντά του και ποτέ δὲν ἀμφισβητοῦσε πὼς ἀποτελοῦσε, ἴσως, τὸ σημαντικότερο μέρος τῶν διπλωματικῶν του ὑποχρεώσεων, εἶχε ἀναμφίβολα κουρασθεῖ καὶ συχνὰ τὸν ἐπιανε τέτοια μελαγχολία, ὥστε προτιμοῦσε νὰ δειπνεῖ μόνος μὲ τὰ σκυλιά του. Τὸν εἶχαν ἀκούσει νὰ μιλάει σ' αὐτὰ στὴ δική του γλώσσα. Καὶ μερικὲς φορές λέγεται πὼς διέσχιζε τὶς πύλες τοῦ σπιτιοῦ του τὴ νύχτα τόσο καλὰ μεταμφιεσμένος, ποὺ οἱ φρουροὶ δὲν τὸν ἀναγνώριζαν. Στὴ συνέχεια ἀνακατευόταν μὲ τὸ πλῆθος στὴ Γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ ἢ σουλατσάριζε στὰ παζάρια· ἢ πετοῦσε πέρα τὰ παπούτσια του καὶ ἐνωνόταν μὲ τοὺς προσκυνητὲς στὰ τζαμιά. Μιὰ φορά, ὅταν εἶχε διαδοθεῖ πὼς εἶχε πυρετό, οἱ βοσκοὶ ποὺ ἔφερναν τὶς κατσίκες τοὺς στοὺ παζάρι ἀνέφεραν πὼς εἶχαν συναντήσῃ ἕναν Ἄγγλο λόρδο στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τὸν ἄκουσαν νὰ προσεύχεται. Θεώρησαν πὼς αὐτὸς ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Ὀρλάντο καὶ πὼς ἀναμφίβολα οἱ προσευχὲς του ἦταν ποιήματα ποὺ ἀπήγγελλε δυνατά, γιατί ἦταν γνωστὸ πὼς συνέχιζε νὰ μεταφέρει παντοῦ, κατὰσαρκα, κάτω ἀπὸ τὸ μανδύα του, ἕνα καταταλαιπωρημένο χειρόγραφο· καὶ οἱ ὑπηρέτες κρυφάκουγαν πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τὸν πρέσβη, ὅταν ἔμενε μόνος, νὰ ψάλλει κάτι μὲ παράξενη, μελωδικὴ φωνή.

Ὅφείλουμε νὰ περιοριστοῦμε λοιπὸν σὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὶς ἀποσπασματικὲς πληροφορίες καὶ νὰ βάλουμε τὰ δυνατά μας ὥστε νὰ διαμορφώσουμε τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Ὀρλάντο ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ὑπάρχουν μέχρι σήμερα φῆμες, μῦθοι, ἀνέκδοτα, ἀνεπίσημες διαδόσεις γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Ὀρλάντο στὴν Κωνσταντινούπολη — ἔχουμε ἀναφέρει μόνον ἐλά-

χιστα περιστατικά, τὰ ὅποῖα ἀποδεικνύουν πὼς διέθετε, τώρα ποὺ πλέον βρισκόταν σὲ ὥριμη ἡλικία, τὴ δύναμη νὰ κεντρίξει τὴ φαντασία τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ παγιδεύει τὸ βλέμμα τους ὥστε ἡ θύμησή του νὰ παραμένει ζωντανή γιὰ καιρό, ὅταν ἄλλα σημαντικότερα γεγονότα εἶχαν πρὸ πολλοῦ λησμονηθεῖ. Ἡ δύναμη αὐτὴ εἶναι μυστηριώδης καὶ συνδυάζει τὴν ὁμορφιά, τὴν καταγωγὴ ἄλλὰ καὶ ἓνα σπανιότερο χάρισμα, ποὺ μπορούμε νὰ τὸ ὀνομάσουμε «λάμψη» — καὶ νὰ τελειώνουμε μὲ αὐτό. «Ἐνα ἑκατομμύριο κεριά», ὅπως εἶχε πεῖ καὶ ἡ Σάσα, ἔκαιγαν μέσα του, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ μπεῖ ποτὲ στὸν κόπο νὰ ἀνάψει ἔστω ἓνα. Βάδιζε σὰν ἐλάφι χωρὶς νὰ χρειαστεῖ νὰ σκεφτεῖ τὸ βάδισμά του. Μιλοῦσε μὲ τὴν κανονικὴ του φωνὴ καὶ ὁ ἥχος τῆς ἔμοιαζε μὲ τὸν ἥχο ἀσημένιου σήμαντρου. Γι' αὐτὸ καὶ προκαλοῦσε ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ σχόλια. Ἐγίνε ὁ ἀγαπημένος πολλῶν γυναικῶν καὶ κάποιων ἀνδρῶν. Δὲν ἦταν ἀπαραίτητο νὰ τοῦ ἔχουν μιλήσει ἢ νὰ τὸν ἔχουν δεῖ ἢ εἰκόνα του ἐμφανιζόταν μπροστὰ τους, ἰδιαίτερα ὅταν τὸ τοπίο ἦταν ρομαντικὸ ἢ ἔδυε ὁ ἥλιος — ἢ εἰκόνα ἐνὸς τζέντλεμαν μὲ μεταξωτὲς κάλτσες. Ἀσκοῦσε τὴν ἴδια ἐπιρροὴ πάνω στοὺς φτωχοὺς καὶ στοὺς ἀπαίδευτους ὅπως καὶ στοὺς πλούσιους. Βοσκοί, τσιγγάνοι, ὀνηλάτες, ἀκόμα τραγουδᾶνε τραγουδία γιὰ τὸν Ἄγγλο λόρδο «ποὺ ἔριξε τὰ σμαράγδια του στὸ πηγάδι», καὶ ποὺ σίγουρα ἀναφέρονται στὸν Ὀρλάντο, ὁ ὅποιος, καθὼς φαίνεται, κάποτε, σὲ στιγμὴ ὀργῆς ἢ μεθυσιοῦ, τράβηξε τὰ κοσμήματα του ἀπὸ πᾶν τοῦ καὶ τὰ πέταξε στὸ νερό, ἀπ' ὅπου τὰ ψάρεψε ἓνας νεαρὸς ὑπηρέτης. Αὐτὲς οἱ ρομαντικὲς ἐξάρσεις ὥστόσο, ὅπως εἶναι εὐρύτερα γνωστό, συχνά

πηγάζουν από άκραία συνεσταλμένη ιδιοσυγκρασία. 'Ο 'Ορλάντο φαίνεται πώς δέν δημιούργησε ούτε έναν φίλο. 'Απ' ό,τι γνωρίζουμε, δέν συνδέθηκε με κανέναν. Κάποια σπουδαία κυρία ήρθε άπ' την 'Αγγλία για να μείνει κοντά του και τον παρενοχλούσε με τις φροντίδες της, εκείνος όμως συνέχισε να έκτελει τὰ καθήκοντά του με τέτοια έπιμέλεια, κι άς μὴν είχε προλάβει να συμπληρώσει διετία ως πρέσβης στο Κέρας, ώστε ο βασιλιάς Κάρολος γνωστοποίησε την πρόθεσή του να τον προαγάγει στο ύψηλότερο αξίωμα ανάμεσα στην τάξη τῶν εὐγενῶν. Οί κακόβουλοι είπαν πώς αυτό ήταν έργο τῆς Νέλ Γκουίν και τὸ χρωστοῦσε στα ὠραῖα του πόδια. Καθώς όμως τὸν είχε συναντήσει μία και μοναδική φορά, κι εκείνη τῇ φορά ήταν άπασχολημένη με τὸ να πετάει φουντούκια στὸν βασιλιά, τὸ πιθανότερο εἶναι να κέρδισε τὸ Δουκάτο με τις ικανότητές του και ὅχι με τις γάμπες του.

Κι ἐδῶ θὰ πρέπει να σταθοῦμε λιγάκι, καθὼς φτάσαμε σὲ κρίσιμη καμπὴ τῆς καριέρας του. 'Η άπονομή τοῦ Δουκάτου συνέπεσε με ένα πολύκροτο και πολυσυζητημένο γεγονός, τὸ όποιο και θὰ πρέπει τώρα να περιγράψουμε, χαράσσοντας τὴν πορεία μας, ὅσο καλύτερα μπορούμε, μέσα από καμένα χαρτιά και μικρὰ κομματάκια από κολλημένες κορδέλες. Ήταν τὸ τέλος τῆς μεγάλης νηστείας τοῦ Ραμαζανιοῦ, όταν μέλη τοῦ Τάγματός τῶν 'Ιπποτῶν τοῦ Μπάθ και μία ὁμάδα εὐγενῶν κατέφθασαν με τὴ φρεγάτα πού κυβερνοῦσε ὁ σέρ "Αντριαν Σκρόουπ,⁸

8. Sir Adrian Scrope (1601-1660): "Ένας από εκείνους πού υπέγραψαν τὴ θανατικὴ καταδίκη τοῦ 'Ιακώβου Α'. Μετὰ τὴν άπο-

καὶ ὁ Ὅρλάντο ἄρπαξε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὀργανώσει τὴν πιὸ ἐντυπωσιακὴ γιορτὴ ποὺ εἶχε ποτὲ λάβει χώρα στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ νύχτα ἦταν ὑπέροχη· τὸ πλῆθος μεγάλο καὶ τὰ παράθυρα τῆς πρεσβείας φωτισμένα ἐκτυφλωτικά. Ἐπαναλαμβάνουμε πῶς μᾶς λείπουν οἱ λεπτομέρειες γιατί ἡ φωτιὰ ἔκαψε ὅλα τὰ ντοκουμέντα καὶ ἄφησε μόνον ἀποσπάσματα, ποὺ ἐρεθίζουν τὴ φαντασία ἀλλὰ δὲ φωτίζουν τὰ σημαντικότερα σημεῖα. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Τζὸν Φένερ Μπρίγκ⁹ ὅμως, Ἀγγλοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ ὁ ὁποῖος βρισκόταν ἀνάμεσα στοὺς προσκεκλημένους, μαθαίνουμε πῶς ἄνθρωποι ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων «ἦταν στοιβαγμένοι σὰν ἄρνια στὸ μα-ντρί» στὴν αὐλὴ. Τὸ πλῆθος πίεζε τόσο ἀσφυκτικά, ποὺ ὁ Μπρίγκ σκαρφάλωσε πάνω σὲ μιὰ συκιὰ γιὰ νὰ παρατηρεῖ καλύτερα τὰ τεκταινόμενα. Οἱ φῆμες εἶχαν ἐξαπλωθεῖ ἀνάμεσα στοὺς ντόπιους (καὶ ἐδῶ ὑπάρχουν ἐπι-πρόσθετες ἀποδείξεις γιὰ τὴ μυστηριώδη γοητεία ποὺ

κατάσταση τῆς Μοναρχίας, δικάστηκε καὶ βρέθηκε ἔνοχος βασιλοκτονίας καὶ ἀπαγχονίστηκε. Ἄν αὕτὴ εἶναι πράγματι ἡ ἱστορικὴ περσόνα στὴν ὁποία ἀναφέρεται ἡ Γούλφ, εἴτε πρόκειται γιὰ ἀναχρονισμό εἴτε γιὰ μίαν ἀκόμα διασάλευση τῆς χρονικῆς σειρᾶς τῶν πραγμάτων. Λίγες σελίδες παρακάτω ὁ Σκρόουπ εἶναι ζωντανὸς καὶ εἶναι διορισμένος στὴν Τουρκία, ὅπου καταστέλλει τὶς ταραχὲς ποὺ ξέσπασαν μετὰ τὴ λήψη τοῦ τίτλου τοῦ Τάγματος τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Μπάθ τοῦ Ὅρλάντο.

9. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ Γούλφ παρωδεῖ τὰ ἡμερολόγια καὶ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ 18ου αἰώνα. Στὸ χειρόγραφο, κάποια ἀπὸ τὰ κενὰ στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Μπρίγκ εἶναι ἐλαφρῶς διαφορετικὰ ὅποτε τὸ «ταμπλό βιβάν» γίνεται «ἡ μάσκα τοῦ Πάνα». Οἱ μάσκες ἀντιπροσωπεύουν αὐτοὺς ποὺ παρακολουθοῦσαν τὴν ἀλλαγὴ φύλου τοῦ Ὅρλάντο.

ἀσχοῦσε ὁ Ὀρλάντο στὴ φαντασία τῶν ἀνθρώπων) ὅτι κάποιο θαῦμα θὰ γινόταν. («Ἐπομένως», σημειώνει ὁ Μπρίγκ (ἀλλὰ τὸ χειρόγραφο εἶναι γεμάτο μὲ καψίματα καὶ τρύπες καὶ κάποιες προτάσεις εἶναι ἰδιαίτερα δυσανάγνωστες), «ὅταν οἱ ρουκέτες ἄρχισαν νὰ σκᾶνε στὸν ἄερα, ὑπῆρχε ἀρκετὴ νευρικότητα ἀνάμεσά μας μήπως καὶ ὁ ντόπιος πληθυσμὸς κυριευθεῖ ἀπὸ... μὲ δυσάρεστες συνέπειες γιὰ ὅλους... οἱ Ἀγγλίδες κυρίες τῆς συντροφιάς, τὸ χέρι μου μηχανικὰ πῆγε στὸ σπαθί μου. Εὐτυχῶς», συνεχίζει μὲ τὸ κάπως φλύαρο ὕφος του, «οἱ φόβοι ἔμοιαζαν πρὸς τὸ παρὸν ἀβάσιμοι, καὶ παρατηρώντας τὴ συμπεριφορὰ τῶν ντόπιων... κατέληξα στὸ συμπέρασμα πὼς αὐτὴ ἡ ἐπίδειξη ἱκανοτήτων στὴν τέχνη τῆς πυροτεχνίας ἦταν πολὺτιμη, γιατί τουλάχιστον ἔκανε αἰσθητὴ... τὴν ὑπεροχὴ τῶν Ἀγγλων... Πράγματι, τὸ θέαμα ἦταν ἀπερίγραπτης ὁμορφιάς. Βρέθηκα νὰ εὐγνωμονῶ τὸν Κύριο ποὺ εἶχε ἐπιτρέψει... καὶ νὰ εὐχομαι ἡ καημένη, ἀγαπημένη μου μητέρα... Ὡς πείτα ἀπὸ διαταγὲς τοῦ πρέσβη, τὰ μακρόστενα παράθυρα, ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ἐντυπωσιακὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνατολίτικης ἀρχιτεκτονικῆς, ποὺ ὅσο καὶ ἀνίδεος νὰ εἶσαι... ἦταν διάπλατα ἀνοιχτὰ πρὸς τὰ μέσα· μπορούσαμε νὰ διακρίνουμε ἓνα ταμπλὸ βιβλίων¹⁰ ἢ θεατρικὸ σκηνικὸ στὸ ὁποῖο Ἀγγλίδες κυρίες καὶ τζέντλεμεν... ἔπαιζαν φορώντας μάσκες κάποιο ἔργο... Τὰ λόγια ἦταν ἀκατάληπτα, ἀλλὰ ἡ θέα τῶν πολλῶν Ἀγγλων καὶ Ἀγγλίδων, ντυμένων

10. Ταμπλὸ βιβλίων: Μία σκηνὴ ποὺ παρουσιάζουν ἡθοποιοὶ μὲ κοστούμια οἱ ὁποῖοι παραμένουν σιωπηλοὶ καὶ ἀκίνητοι σὰν νὰ βρίσκονται μέσα σὲ κάποιον πίνακα.

μέ τή μεγαλύτερη κομψότητα καί μεγαλοπρέπεια... μοῦ προκάλεσε συναισθήματα γιά τὰ ὅποια δέν ντρέπομαι καθόλου, ἂν καί εἶναι ἀδύνατον... παρατηροῦσα τήν ἐκπληκτική συμπεριφορὰ κάποιας λαίδης — ἡ ὁποία τραβοῦσε σάν μαγνήτης τὰ βλέμματα ὅλων πάνω της δυσφημίζοντας τὸ φύλο της καί τὴ χώρα της—, ὅταν...» δυστυχῶς ἓνα κλαδὶ ἀπὸ τὴ συκιὰ ἔσπασε καί ὁ σκαρφαλωμένος Μπρίγκ ἔπεσε στὸ χῶμα, καί οἱ ὑπόλοιπες καταχωρίσεις ἀναφέρουν μόνο τὴν εὐγνωμοσύνη του στὴ Θεία Πρόνοια (ἡ ὁποία παίζει μεγάλο ρόλο σ' αὐτὸ τὸ ἡμερολόγιο) καί τὴν ἀκριβή περιγραφὴ τῶν τραυμάτων του ποὺ προκλήθηκαν ἀπὸ τὸ πέσιμο.

Εὐτυχῶς, ἡ δεσποινὶς Πενέλοπι Χάρτοπ, θυγατέρα τοῦ συνονόματου ἀξιωματικοῦ, εἶδε τὴ σκηνὴ ἐκ τοῦ σύνεργου καί διηγεῖται τὴν ἱστορία σὲ μιὰ ἐπιστολή, ἀρκετὰ ἀλλοιωμένη, ἡ ὁποία τελικὰ ἔφτασε σὲ φίλη της στὸ Τάνμπριτζ Γουέλς. Ἡ δεσποινὶς Πενέλοπι δέν ἦταν λιγότερο γενναϊόδωρη στὶς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της ἀπ' ὅ,τι ὁ γαλαντόμος ἀξιωματικός. «Πανέμορφο...» ἀναφωνεῖ δέκα φορὲς σὲ μιὰ σελίδα, «υἱέροχο... πέρα ἀπὸ κάθε περιγραφὴ, χρυσὰ σκεύη... κηροπήγια... νέγροι μὲ βελούδινες βράκες... πυραμίδες ἀπὸ πάγο... σιντριβάνια ἀπὸ ἀρωματικὸ κρασί... γλυκίσματα μὲ παραστάσεις πλοίων τῆς Μεγαλειότητάς του... κύκνοι ποὺ ἀναπαριστοῦσαν νούφαρα... πουλιὰ σὲ χρυσὰ κλουβιά... κύριοι μὲ σκιστὰ πορφυρὰ βελούδα... οἱ κομμώσεις τῶν κυριῶν εἶχαν τουλάχιστον τέσσερις πόντους ὕψος... μουσικὰ κουτιά... ὁ κύριος Περγκρίν εἶπε πῶς ἤμουν ἀπολύτως υἱέροχη, τὸ ὅποιο σ' τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀγαπητῇ μου, γιὰτὶ γνωρίζω... Ἄχ! Πόσο μοῦ λείπετε ὅλοι σας!...

ξεπερνάει ὅ,τι ἔχουμε δεῖ στοὺς Παντάιλς... ὠκεανοὶ ἀπὸ ποτά... κάποιοι κύριοι καταβεβλημένοι... ἡ λαίδη Μπέτι πανέμορφη... Ἡ καημένη ἡ λαίδη Μπόνχαμ ἔκανε τὸ μοιραῖο σφάλμα νὰ καθίσει χωρὶς νὰ ὑπάρχει καρέκλα πίσω της... ὅλοι οἱ κύριοι ἔκαναν πλῆθος φιλοφρονήσεων... εὐχάρηθα χιλιάδες φορές ἐσὺ καὶ ἡ ἀγαπητὴ Μπέτσι... Ἀλλὰ ἡ θέα ὅλων τῶν ἄλλων, ὁ στόχος ὅλων τῶν ματιῶν... ὅπως παραδέχτηκαν ὅλοι, γιατί κανένας δὲν ἦταν τόσο μικρόψυχος γιὰ νὰ τὸ ἀρνηθεῖ, ἦταν ὁ ἴδιος ὁ πρέσβης. Τέτοια πόδια! Τέτοια ὄψη! Τέτοιοι περιγικιπικοὶ τρόποι! Νὰ τὸν ἔβλεπες νὰ κάνει τὴν εἴσοδό του στὴν αἴθουσα! Νὰ τὸν ἔβλεπες καὶ στὴν ἐξοδό του! Καὶ τί ἐνδιαφέρουσα ἡ ἔκφρασή του, νιώθεις πὼς ἔχει ὑποφέρει, καὶ σπανίως ξέρεις γιατί! Λένε πὼς κάποια λαίδη ἦταν ἡ αἰτία. Τί ἄκαρδο τέρας! Πὼς γίνεται ἓνα μέλος τοῦ δικοῦ μας φύλου, πὺν φημίζεται γιὰ τὴν τρυφερότητά του, νὰ ἔχει τέτοια ξετσιπωσιά! Εἶναι ἀνύπαντρος καὶ οἱ μισὲς κυρίες ἐδῶ εἶναι τρελὰ ἐρωτευμένες μαζί του... Χίλια φιλιὰ στὸν Τόμ, τὸν Τζέρι, τὸν Πίτερ καὶ τὴν ἀγαπημένη μου Μιού» [πιθανότατα αὐτὴ ἦταν ἡ γάτα της].

Ἀπ' τὴν ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς πληροφοροῦμαστε πὼς «ὅταν τὸ ρολοὶ χτύπησε μεσάνυχτα, ὁ πρέσβης ἐμφανίστηκε στοὺς κέντρο τοῦ Ἐξώστη, ἀπ' ὅπου κρέμονταν ἀνεκτίμητα χαλιά. Ἐξὶ Τοῦρκοι τῆς Αὐτοκρατορικῆς Σωματοφυλακῆς, ὁ καθένας πάνω ἀπὸ δύο μέτρα ὕψος, κρατοῦσαν πυρσοὺς δεξιὰ κι ἀριστερά του. Μόλις ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του, ρουκέτες ὑψώθηκαν στὸν ἀέρα καὶ μεγάλη ὀχλοβοὴ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ πλῆθος, πὺν ὁ πρέσβης χαιρέτισε μὲ βαθιὰ ὑπόκλιση, προφέροντας εὐχαριστήριες ἐκφράσεις στὰ τούρκικα — μιὰ ἐπιπλέον ἰκα-

νότητα ἦταν νὰ μιλάει τὴ γλώσσα αὐτὴ μὲ ἄνεση. Μετά, ὁ σερ Ἄντριαν Σκρόουπ, μὲ τὴν πλήρη στολὴ τοῦ Βρετανοῦ ναυάρχου, ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του, ὁ πρέσβης ὑποκλίθηκε, ὁ ναύαρχος πέρασε τὸ Περιδέραιο τοῦ Ὑψηλότερου Ἱπποτικοῦ Ἀξιώματος τοῦ Μπαθ στὸ λαιμὸ του, μετὰ καρφίτισωσε τὸ Ἀστέρι στὸ στῆθος του, καὶ μετὰ ἓνας ἄλλος τζέντλεμαν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος ἐμφανίστηκε καὶ τοποθέτησε μὲ μεγαλοπρέπεια στοὺς ὤμους τοῦ πρέσβη τὰ δουκικὰ ἄμφια, παραδίδοντας πάνω σὲ ἓνα πορφυρὸ μαξιλάρι τὴν κορόνα τοῦ Δούκα.

Στὸ τέλος, μὲ κίνηση ὅλο χάρη καὶ μεγαλοπρέπεια, πρῶτα ὑποκλινόμενος βαθιά, μετὰ ὀρθώνοντας τὸ σῶμα του περήφανα, ὁ Ὀρλάντο πῆρε τὸ διάδημα μὲ τὰ χρυσὰ φύλλα φραουλιᾶς καὶ τὸ τοποθέτησε, μὲ χειρονομία ποὺ ὅποιος τὴν εἶδε δὲν θὰ τὴν ξεχάσει ποτέ, στὸ μέτωπό του. Τότε ἄρχισε καὶ ἡ πρώτη ταραχὴ. Εἶτε λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ ἄνθρωποι περίμεναν ἓνα θαῦμα —κάποιοι λένε πῶς περίμεναν χρυσὴ βροχὴ νὰ πέσει ἀπ' τὸν οὐρανὸ—, πράγμα ποὺ δὲ συνέβη, εἶτε μπορεῖ κι αὐτὸ νὰ ἦταν τὸ σινιάλο ποὺ ἐπέλεξαν γιὰ νὰ ἀρχίσει ἡ ἐπίθεση, κανέναν δὲ φαινόταν νὰ γνωρίζει, ἀλλὰ τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ διάδημα τοποθετήθηκε στὸ μέτωπο τοῦ Ὀρλάντο, ξέσπασε μεγάλη ὀχλοβοή. Καμπάνες ἄρχισαν νὰ ἤχου· οἱ κακὼφωνες κραυγὲς τῶν προφητῶν κάλυπταν τὶς κραυγὲς τοῦ πλήθους· πολλοὶ Τοῦρκοι ἔπεφταν στὸ χῶμα καὶ ἄγγιζαν τὴ γῆ μὲ τὸ μέτωπό τους. Κάποια πόρτα ἔσπασε καὶ ἄνοιξε διὰ πλάτα. Οἱ ντόπιοι εἰσέβαλαν στὶς αἵθουσες τοῦ συμποσίου. Οἱ γυναῖκες ἄρχισαν νὰ οὐρλιάζουν. Κάποια κυρία, ποὺ ἔλεγαν πῶς πέθαινε ἀπὸ ἔρωτα γιὰ τὸν Ὀρλάντο, ἄρπαξε ἓνα κηροπήγιο καὶ τὸ ἔριξε στὸ πάτωμα.

Τί θά μπορούσε νά εἶχε συμβεῖ ἂν ὁ σέρ Ἀντριαν Σκρόουπ κι ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ Βρετανοὺς ναῦτες δὲν ἦταν παρόντες, κανένας δὲν εἶναι σὲ θέση νά γνωρίζει. Ὁ ναύαρχος διέταξε τὶς σάλπιγγες νά σαλπίσουν· ἑκατὸ ναῦτες στάθηκαν πάραυτα προσοχή· ἡ ἐξέγερση εἶχε κατασταλεῖ, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἡ τάξη ἐπικράτησε στὸ χῶρο.

Μέχρις ἐδῶ βαδίζουμε στὸ στέρεο, ἂν καὶ κάπως περιορισμένο, ἔδαφος τῆς ἐξακριβωμένης ἀλήθειας. Ὅμως κανένας ποτὲ δὲν ἔμαθε τί ἀκριβῶς συνέβη ἀργότερα ἐκείνη τῇ νύχτα. Οἱ μαρτυρίες τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ὑπολοίπων ἀποδεικνύουν πὼς ἡ πρεσβεία ἦταν ἄδεια καὶ πὼς ἔκλεισε, ὅπως κάθε βράδυ, στὶς δύο. Ὁ πρέσβης θεάθηκε νά κατευθύνεται πρὸς τὸ δωμάτιό του, φορώντας ἀκόμα τὰ ἐμβλήματα τοῦ ἀξιωματός του, καὶ νά κλείνει τὴν πόρτα. Κάποιοι λένε πὼς τὴν κλείδωσε, κάτι ποὺ δὲ συνήθιζε. Ἄλλοι ἰσχυρίζονται πὼς ἄκουσαν ἓνα εἶδος ποιμενικῆς μουσικῆς, σὰν αὐτὴ ποὺ παίζουν οἱ χωρικοί, ἀργότερα τὴν ἴδια νύχτα στὴν αὐλή, κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ πρέσβη. Μιὰ πλύστρα, ποὺ τὴν κρατοῦσε ξύπνια πονόδοντας, εἶπε πὼς εἶδε τὴ φιγούρα ἑνὸς ἄντρα τυλιγμένου μὲ μανδύα ἢ ρόμπα νά βγαίνει στὸ μπαλκόνι. Μετὰ εἶπε πὼς μιὰ γυναίκα καλὰ καλυμμένη, ἀλλὰ προφανῶς χωριατοπούλα, σκαρφάλωσε πάνω μὲ τὴ βοήθεια τοῦ σχοινοῦ ποὺ ὁ ἄντρας ἔριξε κάτω γι' αὐτὴν ἀπ' τὸ μπαλκόνι. Τότε, εἶπε ἡ πλύστρα, ἀγκαλιάστηκαν μὲ πάθος «σὰν ἐραστές» καὶ μπῆκαν μαζὶ στὸ δωμάτιο, τραβώντας τὶς κουρτίνες γιὰ νά μὴν τοὺς βλέπει κανεὶς.

Τὸ ἐπόμενο πρωί, ὁ δούκας, ὅπως θά πρέπει τώρα νά τὸν ἀποκαλοῦμε, βρέθηκε ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς του βυθισμένος σὲ βαθὺ ὕπνο ἀνάμεσα στὰ τσαλακωμένα

σκεπάσματα τοῦ κρεβατιοῦ του. Τὸ δωμάτιο ἦταν κάπως ἀκατάστατο, ἡ κορόνα του εἶχε κυλήσει στὸ πάτωμα, ὁ μανδύας καὶ οἱ περικνημίδες εἶχαν πρόχειρα ριχτεῖ στὴ ράχη μιᾶς καρέκλας. Στὸ τραπέζι ὑπῆρχαν ριγμένα χαρτιά. Στὴν ἀρχὴ δὲν ὑποψιάστηκαν κάτι, καθὼς ἡ προηγούμενη νύχτα ἦταν πολὺ κουραστική. Ἀλλὰ ὅταν ἔφτασε τὸ ἀπόγευμα καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα ξυπνήσει, κάλεσαν τὸν γιατρό. Τοῦ ἔδωσε φάρμακα εἰδικὰ γιὰ παρόμοια περιστατικά, ἔμπλαστρα, βελόνες, φάρμακα γιὰ ἐμετὸ καὶ λοιπά, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχία. Ὁ Ὁρλάντο συνέχισε νὰ κοιμᾶται. Οἱ γραμματεῖς του τότε θεώρησαν καθήκον τους νὰ ἐρευνήσουν τὰ χαρτιά πάνω στὸ τραπέζι. Σὲ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ βρέθηκαν προχειρογραμμένα ποιήματα μὲ συχνὴ ἀναφορὰ σὲ μιὰ βαλανιδιά. Ὑπῆρχαν ἐπίσης διάφορα ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ κάποια ἄλλα ἰδιωτικῆς φύσεως ποὺ ἀφοροῦσαν τῇ διαχείριση τῆς περιουσίας του στὴν Ἀγγλία. Ἀλλὰ τελικὰ βρῆκαν ἓνα πολὺ σημαντικότερο ντοκουμέντο: ἓνα συμφωνητικὸ γάμου, συνταγμένο σύμφωνα μὲ τοὺς τύπους, ὑπογεγραμμένο καὶ ἐπικυρωμένο ἀπὸ τὸν λόρδο Ὁρλάντο, Ἰμπότη τῆς Περικνημίδας καὶ οὕτω καθεξῆς, καὶ τῇ Ροζίνα Πεπίτα,¹¹ χορεύτρια, ἀγνώστου πατρὸς ἀλλὰ μᾶλλον τσιγγάνου, καὶ ἀγνώστου μητρὸς ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπόρισ-

11. Ἡ γιαιγιά τῆς Βίτα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς μητέρας της ἦταν ἡ Ζοζέφα ντὲ Ὀλίβα Πεπίτα (Josefa de Oliva Pepita, 1830-1871), Ἰσπανίδα χορεύτρια, ἡ ὁποία δὲν παντρεύτηκε ποτὲ τὸν παππού της, τὸν Χουάν Ἀντόνιο ντὲ Ὀλίβα (Juan Antonio de Oliva). Ἡ Βίτα Σάκβιλ-Γουέστ ἔγραψε τὴ βιογραφία της μὲ τίτλο *Pepita* (1937).

σας παλιοσιδερικῶν στὴν ἀγορὰ ἀπέναντι ἀπὸ τῇ Γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ. Οἱ γραμματεῖς ἔντρομοι κοιτάχτηκαν. Ὁ Ὀρλάντο ὅμως συνέχισε νὰ κοιμᾶται. Πρῶι καὶ βράδῳ τὸν παρακολουθοῦσαν, ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀναπνοή του, ποὺ ἦταν κανονική, καὶ ἀπὸ τὰ μάγουλά του, ποὺ ἀκόμα ἔλαμπαν μὲ τὸ συνηθισμένο ροδαλό τους χρῶμα, δὲν ἔδινε σημεῖα ζωῆς. Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πρακτικὴ ἱατρικὴ ἔκαναν ὅ,τι περνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι τους γιὰ νὰ τὸν ξυπνήσουν. Ἐκεῖνος ὅμως συνέχισε νὰ κοιμᾶται.

Τὴν ἑβδομὴ ἡμέρα τοῦ λήθαργου (Πέμπτη 10 Μαΐου) ἀκούστηκε ὁ πρῶτος πυροβολισμὸς ἐκείνης τῆς τρομερῆς καὶ αἱματηρῆς ἐπανάστασης, τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ὁποίας εἶχε διακρίνει ὁ ὑπολοχαγὸς Μπρίγκ. Οἱ Τοῦρκοι ξεσηκώθηκαν ἐναντίον τοῦ σουλτάνου, ἔβαλαν φωτιά στὴν πόλη, καὶ ὅποιον ξένο συναντοῦσαν τὸν μαχαίρωναν ἢ τὸν παλούκωναν. Μερικοὶ Ἀγγλοὶ κατόρθωσαν νὰ τὸ σκάσουν, ἀλλὰ, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, οἱ κύριοι τῆς Βρετανικῆς Πρεσβείας προτίμησαν νὰ πεθάνουν ὑπεραμυνόμενοι τῶν δικῶν τους κόκκινων κουτιῶν ἢ, σὲ ἀκραῖες περιπτώσεις, νὰ καταπιοῦν ἀρμαθιὲς μὲ κλειδιά παρὰ νὰ ἐπιτρέψουν νὰ πέσουν στὰ χέρια τῶν ἀπίστων. Οἱ στασιαστὲς μπῆκαν στὸ δωμάτιο τοῦ Ὀρλάντο, ἀλλὰ βλέποντάς τον ξαπλωμένον, πίστεψαν πὼς ἦταν νεκρὸς καὶ τὸν ἄφησαν ἀνέγγιχτο, μόνο ποὺ τοῦ ἔκλεψαν τὸ στέμμα καὶ τὰ δουκικὰ ἐνδύματα.

Καὶ ξανά τὸ σκοτάδι ἀπλώνεται, καὶ μακάρι στ' ἀλήθεια νὰ ἦταν βαθύτερο! Μακάρι, ἀναφωνοῦμε ἀπ' τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μας, νὰ ἦταν τόσο βαθὺ ποὺ νὰ μὴ διακρίναμε τίποτε ἀπολύτως! Μακάρι νὰ παίρναμε τὸ μολύβι καὶ νὰ γράφαμε «Τέλος» στὸ ἔργο μας! Μακάρι νὰ

ἀπαλλάσσαμε τὸν ἀναγνώστη ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πρόκειται νὰ συμβοῦν καὶ νὰ τοῦ ποῦμε μὲ λόγια ἀπλὰ πῶς ὁ Ὀρλάντο πέθανε καὶ πῶς θάφτηκε. Ἀλίμονο ὅμως, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Εἰλικρίνεια καὶ ἡ Τιμιότητα, οἱ αὐστηρὲς θεές ποὺ παρακολουθοῦν καὶ ἐπιβλέπουν τὸ μελανοδοχεῖο τοῦ βιογράφου, φωνάζουν «Ὅχι!». Βάζοντας τὶς ἀσημένιους σάλπιγγες στὰ χεῖλη, ἀπαιτοῦν μὲ ἓνα ταυτόχρονο σάλπισμα τὴν Ἀλήθεια! Καὶ πάλι τὴν Ἀλήθεια! Καὶ μὲ τὸ τρίτο σάλπισμα καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ κοινοῦ προστάζουν τὴν Ἀλήθεια καὶ μόνο τὴν Ἀλήθεια!¹²

Καὶ τότε —εὐτυχῶς μᾶς ἀφήνουν νὰ πάρουμε ἀνάσα— οἱ πόρτες ἀνοίγουν ἀπαλά, σὰν νὰ φύσηξε ὁ εὐλογημένος ζέφυρος, καὶ μπαίνουν τρεῖς φιγούρες. Πρώτη μπαίνει ἡ θεὰ Ἀγνότητα· τὸ μέτωπό της εἶναι τυλιγμένο μὲ λουρίδες ἀπ' τὸ λευκότερο μαλλὶ προβάτων· τὰ μαλλιά της εἶναι σὰν χιονόμπαλα ἀπὸ λευκὲς νιφάδες· στὸ χέρι της ἀναπαύεται τὸ λευκὸ φτερὸ μιᾶς παρθένας χήνας. Τὴν ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ μὲ πιὸ ἐπιβλητικὸ βηματισμό, ἡ θεὰ Ἀρετή· στὸ μέτωπό της φοράει διάδημα μὲ σταλακτίτες καὶ μοιάζει κυκλωμένη ἀπὸ τὶς φλόγες ἄσβεστης φωτιᾶς· τὰ μάτια της λάμπουν σὰν ἀστέρια καὶ τὰ δάχτυλά της, ἂν σ' ἀγγίξουν, σὲ παγώνουν μέχρι τὸ κόκαλο. Καταπόδας, καλυμμένη ἀπὸ τὶς σκιὲς τῶν πιὸ ἐπιβλητικῶν ἀδελφῶν της, ἡ θεὰ Μετριοφροσύνη, πιὸ εὐθραυστη καὶ πιὸ ξανθοῖα κι ἀπὸ τὶς τρεῖς· τὸ πρόσωπό της μοιάζει μὲ τὸ πρόσωπο τῆς νέας σελήνης, λεπτὸ σὰν

12. Οἱ τρεῖς ἀδελφές ἀποτελοῦν ἑμμεση ἀναφορὰ στὶς τρεῖς μάγισσες στὸν *Μακμπεθ* τοῦ Σαίξπηρ, καθὼς οἱ σάλπιγγες ἡχοῦν πρὶν ἀπὸ κάθε ἐμφάνισή τους.

δρεπάνι καὶ μισοκρυμμένο μέσα στὰ σύννεφα. Ἡ καθεμιὰ προχωράει πρὸς τὸ κέντρο τοῦ δωματίου, ὅπου ὁ Ὀρλάντο ἀκόμα κοιμᾶται· με χειρονομίες παρακλητικές ἀλλὰ καὶ προστακτικές, ἡ θεὰ τῆς Ἀγνότητος παίρνει πρῶτη τὸ λόγο:

«Εἶμαι ἡ φύλακας τῶν παιδιῶν ποὺ κοιμοῦνται· ἀγαπῶ τὸ χιόνι· ἀγαπῶ τὸ φεγγάρι ὅταν ξεπροβάλλει καὶ τὴν ἀσημένια θάλασσα. Μὲ τὰ ροῦχα μου καλύπτω τὰ κηλιδωμένα διάστικτα ἀβγά τῆς κότας καὶ τὰ καφεκίτρινα ὄστρακα· καλύπτω τὴν ἀκολασία καὶ τὴν πενία. Ὁ μανδύας μου ἀπλώνεται πάνω σὲ ὅλα τὰ εὐθραυστα ἢ ζοφερά ἀντικείμενα. Γι' αὐτὰ λέξτε μὴν πεῖτε, λέξτε μὴ φανερώσετε. Ὁ ἔλεος! Ὁ ἔλεος!»

Στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ σάλπιγγες ἤχοῦν.

«Ἀγνότητα, μπορεῖς νὰ πηγαίνεις! Ὑπαγε, Ἀγνότητα!»

Μετὰ ἡ θεὰ τῆς Ἀρετῆς παίρνει τὸ λόγο:

«Εἶμαι ἐκείνη ποὺ με τὸ ἄγγιγμά της παγώνει καὶ με τὸ βλέμμα της πετρώνει. Μπορῶ νὰ σταματήσω τὴν κίνηση τῶν ἀστεριῶν καὶ τῶν κυμάτων. Ἡ κατοικία μου εἶναι στὸ ὑψηλότερο σημεῖο τῶν Ἀλπεων· περπατᾶω καὶ φῶτα λάμπουν στὰ μαλλιά μου· ὅπου πέφτει τὸ βλέμμα μου, σκοτώνει. Καλύτερα νὰ τὸν παγώσω τὸν Ὀρλάντο παρά νὰ τὸν ἀφήσω νὰ ξυπνήσει. Ὁ ἔλεος! Ὁ ἔλεος!»

Στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ σάλπιγγες ἤχοῦν.

«Ἀρετή, πήγαινε! Ὑπαγε, Ἀρετή!»

Μετὰ ἔρχεται ἡ σειρά τῆς θεᾶς Μετριοφροσύνης νὰ μιλήσει, καὶ ἡ φωνή της εἶναι τόσο χαμηλὴ ποὺ μετὰ δυσκολίας ἀκούγεται:

«Εἶμαι ἐκείνη ποὺ οἱ ἄνθρωποι ἀποκαλοῦν Μετριο-

φροσύνη. Παρθένα εἶμαι κι ἔτσι θὰ μείνω. Δὲν εἶναι γιὰ μένα οἱ καρποφόροι ἄγροι καὶ οἱ γόνιμοι ἀμπελῶνες. Ἡ ἀναπαραγωγὴ μου εἶναι μισητὴ· ὅταν τὰ μῆλα ὠριμάζουν ἢ τὰ κοπάδια γεννοβολᾶνε, τὸ βάζω στὰ πόδια καὶ τρέχω, τρέχω· ἀφήνω τὸ μανδύα μου νὰ πέσει. Τὰ μαλλιά μου καλύπτουν τὰ μάτια μου. Δὲν βλέπω. Ἔλεος! ὦ, ἔλεος!»

Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ οἱ σάλπιγγες ἤχοῦν.

«Μακριά, Μετριοφροσύνη! Ὑπαγε, Μετριοφροσύνη!»

Μὲ θλιμμένες καὶ πένθιμες χειρονομίες, οἱ τρεῖς ἀδελφές τώρα ἐνώνουν τὰ χέρια καὶ χορεύουν ἀργά, ρίχνοντας τὰ πέπλα τους καὶ τραγουδώντας καθὼς στριφογυρίζουν:

«Ἡ Ἀλήθεια δὲν ξεπρόβαλε ἀπὸ τὸ τρομερὸ λημέρι της. Κρύφου βαθύτερα, Ἀλήθεια φοβερή. Γιατὶ ἐσὺ μᾶς δείχνεις, κάτω ἀπ' τὸ σκληρὸ τοῦ ἥλιου βλέμμα, αὐτὰ ποὺ κάλλιο νὰ ἔμεναν κρυφὰ κι ἀγνοημένα, ἐσὺ ἀποκαλύπτεις τὴ χυδαιότητα, φωτίζεις τὸ σκοτάδι. Κρύφου! Κρύφου! Κρύφου!»

Κι ἐδῶ κάνουν μιὰ κίνηση σὰν νὰ ἤθελαν νὰ καλύψουν τὸν Ὀρλάντο μὲ τὰ φορέματά τους. Οἱ σάλπιγγες στὸ μεταξὺ συνεχίζουν νὰ ἤχοῦν:

«Τὴν Ἀλήθεια καὶ μόνο τὴν Ἀλήθεια».

Καὶ οἱ Ἀδελφές πασχίζουν νὰ ρίξουν τὰ πέπλα τους πάνω στὰ στόμια τῶν σαλπίνγων, σὰν νὰ θέλουν νὰ πνίξουν τὸν ἦχο, ἐκεῖνες σαλπίζουν ὅμως ταυτόχρονα.

«Πηγαίνετε, ἀπαίσιες Ἀδελφές!»

Οἱ Ἀδελφές σαστίζουν καὶ στριγγλίζουν ὅλες μαζί, ἐνῶ συνεχίζουν νὰ στριφογυρίζουν τινάζοντας τὰ πέπλα τους πάνω κάτω στὸν ἄερα.

«Δὲν ἦταν πάντοτε ἔτσι! Τώρα οἱ ἄντρες δὲ μᾶς θέλουν πιά· οἱ γυναῖκες μᾶς ἀντιπαθοῦν. Πᾶμε νὰ φύγουμε· νὰ φύγουμε. Ἐγώ (ἡ Ἀγνόητα τὸ λέει αὐτό) θὰ πάω στὶς φωλιές τῶν ὀρνίθων. Ἐγώ (ἡ Ἀρετὴ τὸ λέει αὐτό) θὰ πάω στὶς ἀπάτητες κορυφές τοῦ Σάρει.¹³ Ἐγώ (ἡ Μετριοφροσύνη τὸ λέει αὐτό) σὲ ὅποια ἀπόμερη γωνιὰ ὑπάρχουν ἄφθονοι κισσοὶ καὶ κουρτίνες.

»Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἀγαπᾶνε δὲν κατοικοῦν ἐδῶ, ἀλλὰ ἐκεῖ (μιλᾶνε ὅλες μαζί ἐνώνοντας τὰ χέρια καὶ κλονώντας κινήσεις ἀποχαιρετισμοῦ καὶ ἀπόγνωσης πρὸς τὴν κλίνη ὅπου ὁ Ὁρλάντο κοιμᾶται), μένουν στὶς ἐστίες καὶ στὰ μπουντουάρ, ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς τιμᾶνε βρίσκονται στὰ γραφεῖα καὶ στὰ δικαστήρια· παρθένες καὶ πολίτες, δικηγόροι καὶ γιατροί· ἐκεῖνοι ποὺ ἀπαγορεύουν· ἐκεῖνοι ποὺ ἀρνοῦνται· ἐκεῖνοι ποὺ σέβονται χωρὶς νὰ ἐρευνοῦν τοὺς λόγους· ἐκεῖνοι ποὺ προσεύχονται χωρὶς νὰ αἰτιολογοῦν· καὶ εἶναι μεγάλος ὁ ἀριθμὸς (δοξασμένος ὁ Κύριος) τῶν ἀξιοσέβαστων αὐτῶν ποὺ προτιμᾶνε νὰ μὴ βλέπουν· νὰ μὴν ἐπιθυμοῦν· ἐκείνων ποὺ ἀγαπᾶνε τὸ σκοτάδι· αὐτοὶ ἀκόμα μᾶς λατρεύουν, καὶ δικαιολογημένα· τοὺς προσφέραμε Πλούτη, Εὐημερία, Ἀνεση, Εὐκολία. Σ' αὐτοὺς θὰ πᾶμε, φεύγουμε ἀπὸ δῶ. Ἐλᾶτε, Ἀδελφές, ἐλᾶτε! Αὐτὸς δὲν εἶναι τόπος γιὰ μᾶς».

13. Ἐδῶ γίνεται μιὰ διακριτικὴ μνεία στὸν γνωστὸ στίχο τοῦ Κίτς «Ὡδὴ σὲ μιὰ ἑλληνικὴ ὑδρία» γιὰ τὶς ἄσπιλες παρθένες. «Ὡ νύμφη ἐσύ, ἀνέγγιχτη τῆς ἡσυχίας». Τὸ Σάρει εἶναι τὸ καταφύγιο τῶν ἐνάρετων, ὅσων «προτιμοῦν νὰ μὴ βλέπουν· νὰ μὴν ἐπιθυμοῦν». Οἱ Ἀδελφές προτιμοῦν νὰ ἀποσυρθοῦν στὴν ἐρημιὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἀντικρίσουν τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ γίνουν μάρτυρες τῆς μεταμόρφωσης τοῦ Ὁρλάντο.

Ἀποσύρονται βιαστικά ἀνεμίζοντας τὰ πέπλα πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, σὰν νὰ θέλουν νὰ ἀπομακρύνουν κάτι ποὺ δὲν τολμοῦν νὰ ἀντικρίσουν, καὶ κλείνουν πίσω τους τὴν πόρτα.

Ἐπομένως, τώρα μένουμε ἐντελῶς μόνοι στὸ δωμάτιο μὲ τὸν κοιμισμένο Ὀρλάντο καὶ τοὺς σαλπικτές. Οἱ σαλπικτές, παίρνοντας θέση ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλο, φυσᾶνε μὲ δύναμη ἓνα τρομερὸ σάλπισμα:

«ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ!»

Καὶ ὁ Ὀρλάντο ξύπνησε.

Τεντώθηκε. Σηκώθηκε. Ὁρθιος, ἀπόλυτα γυμνὸς μπροστά μας κι ἐνὸσω οἱ σάλπιγγες σάλπιζαν Ἀλήθεια! Ἀλήθεια! Ἀλήθεια! Καὶ ναί... θὰ πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε — ἦταν γυναίκα.

Ὁ ἥχος ἀπ' τὶς σάλπιγγες ἔσβησε καὶ ὁ Ὀρλάντο στάθηκε ὄρθιος, γυμνός. Δὲν ὑπῆρξε ἀνθρώπινο πλάσμα ἀπὸ τὶς ἀπαρχές τοῦ κόσμου πιὸ ἐλκυστικό. Ἡ σιλουέτα του συνδύαζε τὴ δύναμη τοῦ ἄντρα καὶ τὴ χάρη τῆς γυναίκας. Καθὼς στάθηκε ἐκεῖ, οἱ ἀσημένιες σάλπιγγες παρέτειναν τὸν ἥχο τους, σὰν νὰ ἦταν ἀπόθυμες νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ὁμορφὴ θεά ποὺ τὸ φύσημά τους εἶχε προκαλέσει, καὶ ἡ Ἀγνότητα, ἡ Ἀρετὴ καὶ ἡ Μετριοφροσύνη, παρασυρμένες ἀναμφίβολα ἀπὸ τὴν περιέργεια, κρυφοκοίταξαν ἀπ' τὴν πόρτα καὶ ἔριξαν ἓνα ὕφασμα σὰν πετσέτα πάνω στὴ γυμνὴ φιγούρα, ἡ ὁποία, δυστυχῶς, ἔπεσε λίγο πιὸ πέρα. Ὁ Ὀρλάντο κοίταξε τὸν ἑαυτό του πάνω κάτω σὲ ἓναν μακρὸ καθρέφτη χωρὶς νὰ δείχνει κανένα σημάδι ἀμηχανίας, καὶ μᾶλλον κατευθύνθηκε πρὸς τὸ μπάνιο του.

Αναζητήστε το [εδώ](#)



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
GUTENBERG

www.gutenbergbooks.gr

 [/gutenbergbooks](https://www.facebook.com/gutenbergbooks)